

Олександр Письменний,
адвокат Ради адвокатів Дніпропетровської області,
аспірант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
ORCID: 0009-0009-1065-3922

DOI 10.32782/2306-9082/2023-49-3

УДК 347.961

Сучасні проблеми інституту нотаріату в умовах воєнного стану

Наукова стаття присвячена характеристиці особливостей проблемних питань нотаріату в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні. Наведені нижче нами, актуальні даного питання свідчення, пояснюється ти, що у сучасних умовах розвитку інформаційних технологій та їх практичного застосування в системі нотаріату маємо можливість отримувати якісно, оперативно та прозоро широкий спектр послуг, що надаються органами нотаріату в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні.

На прикладі процедури спадкування під час дії воєнного стану, хотілось би висвітлити ті проблеми, з якими зустрілись законотворчі ініціатори, які порушення допущені були та спробувати знайти відповідь на питання, чи була можливість діяти виключно в рамках законодавства та чи можуть бути посунуті рамки в екстрених умовах, коли потрібно діяти швидко з метою захисту інтереси громадян та держави в цілому.

Одним надважливим напрямом нотаріальної діяльності є допомога громадянам у здійсненні їх спадкових прав, шляхом заведення спадкових

справ та видачі відповідних свідоцтв про право на спадщину як за законом, так і за заповітом. Вказаному питанню в цілому присвячена книга Шоста Цивільного кодексу України (надалі ЦКУ). Правовою підставою для передачі прав та обов'язків на майно від померлого до його спадкоємців є заведення спадкової справи, здійснення процесуальних дій по вказаній справі та як фінал видача спадкоємцю відповідного нотаріального акту – свідоцтва про право на спадщину. У разі неможливості пройти цей шлях у відповідності до ЗУ «Про нотаріат» нотаріус, яким заведено спадкову справу відмовляє у вчиненні нотаріальної дії та роз'яснює порядок здійснення свої спадкових прав в судовому порядку.

Актуальність даного питання немає сенсу додатково доказувати, оскільки нотаріат відноситься до правоохоронних органів, одним з обов'язків відповідно до чинного законодавства України є в першу чергу, забезпечення фізичним і юридичним особам у захисті їх законних інтересів, прав та обов'язків, про що ми розкажемо нижче в змісті статті.

Мета даної доповіді висвітлити проблеми законотворчої діяльності під час воєнного стану, недосконалості нашої правової системи та спробувати визначити шлях виходу з цієї проблеми шляхом практичних напрацювань.

Питання спадкування завжди було найбільш розповсюдженим зобов'язанням у цивільному праві. В умовах повномасштабного вторгнення російської федерації зазнали змін усі сфери суспільних відносин, зокрема й спадкова. Адже на порядку денному, опинилось питання щодо особливостей забезпечення прав громадян на здійснення своїх прав у сфері спадкового права. Адже, військові дії можуть створювати перешкоди у реалізації права на спадщини, зокрема й на майнові відносини загалом. Саме тому, актуальним є питання щодо можливості держави вироблення заходів щодо пристосування законодавства пов'язаного із спадковим правом до умов воєнного часу, з метою подальшого захисту прав учасників даного виду правовідносин.

В науковій літературі особливості розгляду спадкування розглядали такі вчені: М. Барщевський, О. Дзера, В. Дроніков, Ю. Заїка, Т. Коваленко, Н. Кузнецова, Р. Майданік, В. Серебровський, О. Харитонова, Я. Шевченко. В тому числі, елементи спадкового права були зображені у наукових доробках: І. Новицького, В. Чуйкової, Л. Шевчук.

Проте, незважаючи на інтерес до цієї теми, більшість питань щодо спадкування залишаються відкритими в умовах воєнного стану й зазнають нововведень у законодавчих актах.

Актуальність даного питання немає сенсу додатково доказувати, оскільки нотаріат відноситься до правоохоронних органів, одним з обов'язків якого відповідно до ст. 5 Закону України «Про нотаріат» (надалі ЗУ «Про нотаріат») є: «сприяти фізичним та юридичним особам у здійсненні

їх прав та захисті законних інтересів, роз'яснювати права і обов'язки, попереджати про наслідки вчинюваних нотаріальних дій для того, щоб юридична необізнаність не могла бути використана їм на шкоду».

Згідно ст. 1297 на спадкоємців, які мають намір одержати свідоцтво про право на спадщину покладено обов'язок звернутися до нотаріуса з відповідною заявою. Заява подається нотаріусу того нотаріального округу який відповідає місцю останнього проживання спадкодавця [1].

Відповідно до статті 1216 ЦК України спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців) [1].

До складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті (стаття 1218 ЦК України) [1].

Так було до 24.02.2022 року.

28.02.2022 року Кабінетом Міністрів України, було прийнято постанову №164 «Про деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» (надалі Постанова) [2], в якій було визначено певні обмеження на так звані ризикові нотаріальні дії, такі як заборона звернення стягнення на майно, що знаходиться у заставі, заборону відчуження майна на підставі довіреності виданої більше ніж місяць тому, зупинення строку для подання заяви про прийняття спадщини, при цьому всі ці положення постанови супроводжувались роз'яснювальною роботою Міністерства юстиції України, «враховуючи, що висока місія нотаріуса передбачає повсякчасну роботу в атмосфері безспірності, Міністерство юстиції застерігає стосовно неухильного дотримання пунктів Постанови, що забезпечить виконання нотаріусом обов'язку сприяти фізичним та юридичним особам у здійсненні їх прав та захисті законних інтересів, як це

передбачено абзацом третім статті 5 ЗУ «Про нотаріат» [3] «потреба у цих обмеженнях викликана в першу чергу необхідністю захистити громадян, які в умовах війни не можуть отримати вільний доступ до органів нотаріату». Тому на думку Міністерства юстиції України деякі статті ЦКУ можуть або не виконуватись зовсім, або трактуватись по іншому [2; 1].

Вказана Постанова зазнала деяких змін з впливом війни, але суть її залишилась незміною, нотаріат повинен бути обмежений у тих діях, які можуть спровокувати порушення права громадян на захист свого майна [2].

З моменту прийняття вищезазначеної Постанови маємо наступну ситуацію – Кабінетом міністрів України під час прийняття Постанови, було порушено основні принципи цивільного законодавства у питанні ієрархічності нормативно-правових актів, тобто вказана постанова фактично суперечить порядку прийняття нормативно-правових, якими вносяться зміни до положень ЦКУ, (п.4 ст. 4 ЦКУ) [2; 1].

Нотаріуси сумлінно виконували положення Постанови, оскільки вона фактично розблокувала видачу спадщини та окреслила певні особливості видачі спадщини під час воєнного стану [2].

Постановою встановлено, що в умовах воєнного стану та протягом одного місяця з дня його припинення або скасування нотаріальні дії вчиняються з урахуванням вищевказаних особливостей (заборон).

Зупинимось на прикладі двох статей які отримали нове значення це ст. 1270 ЦКУ «Строки для прийняття спадщини» та ст. 1221 «Місце відкриття спадщини» [1].

Однією з особливостей вказаної постанови є встановлення, «нового» строку для прийняття спадщини або відмови від її прийняття, строк зупиняється на час дії воєнного стану, але не більше ніж на чотири місяці. Свідоцтво

про право на спадщину видається спадкоємцям після закінчення строку для прийняття спадщини. Тобто маємо строк для подачі заяви під час дії Постанови у десять місяців [2].

При тому місцем заведення спадкової справи фактично стало не місце останнього проживання спадкодавця, або якщо місце не відоме то місцезнаходження майна щодо якого буде здійснено спадкування, а місце знаходження спадкоємця, у будь-якого нотаріуса будь-якого регіону.

Проте цивільним законодавством для прийняття спадщини встановлюється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини та зазначає, що подача заяви про прийняття спадщини повинна бути подана нотаріусу того нотаріального округу, де постійно мешкав спадкодавець, а у разі відсутності постійного місця проживання до нотаріуса того нотаріального округу де знаходиться істотна частка спадкового майна.

Вказані положення цивільного законодавства є цілком логічними оскільки нотаріус під час процесуальних дій в провадженні спадкової справи збирає всю необхідну інформацію щодо складу спадкоємців та складу спадщини, надає запити необхідні для провадження та витребує від фізичних та юридичних осіб відомості та документи, необхідні для вчинення нотаріальних дій.

Порядок прийняття Постанови [2], публікації листів та роз'яснень Міністром, які суперечать цивільному законодавству України, а особливо ЦКУ та Конституції України рано чи пізно повинно було отримати негативні наслідки. Серед таких наслідків можна перерахувати для прикладу такі як: нотаріуси фактично не маючи доступу до спадкового реєстру на територіях де велись активні бойові дії заводили спадкові справи без внесення їх до Спадкового реєстру, що призвело до дублювання спадкових

справ, в Постанові зазначено, що тільки заяви про прийняття спадщини подаються протягом десяти місяців, щодо статусу про заяви про відмову від прийняття спадщини нічого не зазначено, також дуже дивним є порушення конституційного права громадян щодо розпорядження власним майном, тобто особа не може реалізувати свій об'єкт нерухомого майна частіше ніж раз на місяць, що є порушенням ст. 41 Конституції України [4].

25.01.2023 року набрала законної сили Постанова Верховного Суду України (надалі Постанова ВСУ) по справі 676/47/21 [5], за позовом заступника керівника Кам'янець-Подільської місцевої прокуратури вернувся до суду з позовом в інтересах держави в особі Хмельницької обласної державної адміністрації, Слобідсько-Кульчівецької сільської ради Кам'янець-Подільського району Хмельницької області, про зобов'язання привести у попередній стан і повернути земельні ділянки водного фонду, яка освітила озвучені раніше проблеми.

Одна з земельних ділянок зазначених у позові була предметом спадщини відкритої під час дії воєнного стану.

Касаційна скарга мотивована тим, що з 24.02.2022 року в Україні оголошено воєнний стан, у період дії якого відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164 шестимісячний строк для прийняття спадщини чи відмови від її прийняття зупиняється, тому висновок суду щодо прийняття спадщини спадкоємцями після смерті спадкодавця, а відтак залучення їх до участі у справі як правонаступників, є помилковим і передчасним. Суд першої інстанції вирішив питання процесуального правонаступництва до поновлення провадження у справі та поза судовим засіданням [2; 5].

Верховних Суд у вказаній постанові виклав свою позицію, яка встановлює, що Постанова Кабінету міністрів

України не відповідає вимогам щодо її прийняття [5].

Хочемо зазначити, що Позиція Верховного Суду з цього приводу, зосереджується на тому, що доводи касаційної скарги, що судами передчасно залучено правонаступників померлої особи до участі у справі з огляду на те, що відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164 на час воєнного стану перебіг строку для прийняття спадщини або відмови від її прийняття зупиняється, колегія суддів відхиляє з таких мотивів [5].

Основним актом цивільного законодавства України є Цивільний кодекс України. Актами цивільного законодавства є також інші закони України, які приймаються відповідно до Конституції України та цього Кодексу (далі – закон). Якщо суб'єкт права законодавчої ініціативи подав до Верховної Ради України проект закону, який регулює цивільні відносини інакше, ніж цей Кодекс, він зобов'язаний одночасно подати проект закону про внесення змін до Цивільного кодексу України. Поданий законопроект розглядається Верховною Радою України одночасно з відповідним проектом закону про внесення змін до Цивільного кодексу України (частина друга статті 4 ЦК України) [1; 4].

Актами цивільного законодавства України є також постанови Кабінету Міністрів України. Якщо постанова Кабінету Міністрів України суперечить положенням цього Кодексу або іншому закону, застосовуються відповідні положення цього Кодексу або іншого закону (частина четверта статті 4 ЦК України) [1].

У доктрині приватного права зауважується, що ієрархія актів цивільного законодавства може базуватися на їх юридичній силі (**вимір по вертикалі**). Вона поширюється, по-перше, на співвідношення закону та підзаконних актів та, по-друге, на

співвідношення Конституції та законів (як кодифікованих, так і інших (поточних)). Одночасно слід визнати існування ієрархії між ЦК як кодифікованим законом та іншими (поточними) законами, що регулюють цивільні відносини. Ця ієрархія базується на визнанні ЦК основним актом цивільного законодавства (**вимір ієрархії по горизонталі**) [6].

Стосовно **виміру ієрархії актів цивільного законодавства по горизонталі**, то в статті 4 ЦК України закріплюється пріоритет норм ЦК (як основного регулятора приватних відносин) над нормами інших законів. Причому, що такий спосіб вирішення колізії норм ЦК із нормами інших законів, із констатацією пріоритету норм ЦК над нормами інших законів, підтримувався, зокрема, Конституційним Судом України (див. рішення від 13 березня 2012 року у справі № 5-рп/2012), Верховним Судом України (див. постанову Верховного Суду України від 30 жовтня 2013 року у справі № 6-59цс13, постанову Верховного Суду України від 16 грудня 2015 року у справі № 6-2023цс15), Великою Палатою Верховного Суду (див. постанову Великої Палати Верховного Суду від 22 червня 2021 року у справі № 334/3161/17 (провадження № 14-188 цс 20) [1].

Щодо **виміру ієрархії актів цивільного законодавства по вертикалі**, то в статті 4 ЦК України встановлено повний перелік нормативно-правових актів, якими можуть регулюватися цивільні відносини [1]. Крім Конституції України, ЦК України та інших законів України, цивільні відносини можуть регулюватися, за загальним правилом, лише такими підзаконними актами, як: акти Президента України, видані у випадках, установлених виключно Конституцією України; постанови Кабінету Міністрів України, що не суперечать положенням ЦК України та інших законів України.

Якщо постанова Кабінету Міністрів України суперечить положенням ЦК України, або іншому закону, мають застосовуватися відповідні положення ЦК або іншого закону. Інші органи державної влади України та органи влади Автономної Республіки Крим можуть видавати нормативні акти, що регулюють цивільні відносини, лише у випадках і в межах, установлених Конституцією України та законом. Таким чином можливість видання актів цивільного законодавства на підзаконному рівні для зазначених органів суттєвим чином обмежена (див. постанову Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 06 листопада 2019 року в справі № 490/7071/16-ц (провадження № 61-25815св18) [1; 4].

Для прийняття спадщини встановлюється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини. Якщо виникнення у особи права на спадкування залежить від неприйняття спадщини або відмови від її прийняття іншими спадкоємцями, строк для прийняття нею спадщини встановлюється у три місяці з моменту неприйняття іншими спадкоємцями спадщини або відмови від її прийняття (стаття 1270 ЦК України) [1].

Якщо спадкоємець протягом строку, встановленого статтею 1270 цього Кодексу, не подав заяву про прийняття спадщини, він вважається таким, що не прийняв її. За письмовою згодою спадкоємців, які прийняли спадщину, спадкоємець, який пропустив строк для прийняття спадщини, може подати заяву про прийняття спадщини нотаріусу або в сільських населених пунктах – уповноваженій на це посадовій особі відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини. За позовом спадкоємця, який пропустив строк для прийняття спадщини з поважної причини, суд може визначити йому додатковий строк, достатній для подання

ним заяви про прийняття спадщини (стаття 1272 ЦК України) [1].

Спадкоємець за заповітом або за законом може відмовитися від прийняття спадщини протягом строку, встановленого статтею 1270 цього Кодексу. Заява про відмову від прийняття спадщини подається нотаріусу або в сільських населених пунктах – уповноважений на це посадовій особі відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини (частина перша статті 1273 ЦК України) [1].

Установити, що на час воєнного стану перебіг строку для прийняття спадщини або відмови від її прийняття зупиняється. Свідectво про право на спадщину видається спадкоємцям після закінчення строку для прийняття спадщини (пункт 3 постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану», в редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) [2].

Тлумачення вказаних норм, з урахуванням виміру ієрархії актів цивільного законодавства по вертикалі, свідчить, що: правила щодо строку на прийняття спадщини (початок перебігу, наслідки спливу) регулюються Цивільним кодексом України, який прийнятий Верховною Радою України і є основним актом цивільного законодавства України; строк на прийняття спадщини по своїй сутності є присічним (статті 1270, 1272 ЦК), оскільки його сплив призводить до того, що спадкоємець вважається таким, який не прийняв спадщину. Тобто сплив строку «присікає» право на прийняття спадщини. Проте в законі, вочевидь з урахуванням сутності права на прийняття спадщини як майнового, передбачена можливість: за згодою самих спадкоємців, що прийняли спадщину, подати заяву про прийняття спадщини (частина друга статті 1272 ЦК

України); для спадкоємця звернутися з позовною вимогою та за наявності поважної причини суд визначає додатковий строк на прийняття спадщини (частина третя статті 1272 ЦК України); законодавець як у статті 1270 ЦК України, так і в інших нормах ЦК України, не передбачає допустимості існування такої конструкції як «зупинення перебігу строку на прийняття спадщини» та можливості в постанові Кабінету Міністрів України визначити інші правила щодо строку на прийняття спадщини; пункт 3 постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» (в редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) суперечить статтям 1270, 1272 ЦК України, а тому не підлягає застосуванню [1; 2].

Як наслідок маємо Постанову ВСУ, що підтверджує порушення порядку прийняття законодавчих актів України Кабінетом Міністрів України.

З огляду на вищезазначене виникає два питання чи можна було прийняти Постанову у вигляді закону який не суперечить ЦКУ та без порушення регламенту його прийняття, та чи можна було здійснити всі ці дії завчасно та виважено?

На мою особисту думку та з огляду на те, що фактично військова агресія Російської Федерації проти нашої Держави відбувається з 2014 року у Верховній раді України було достатньо часу щоб розробити відповідний закон, який пройшов би усі етапи слухання та який вступав би у дію під час оголошення воєнного стану, або вже після оголошення воєнного стану займатись не популізмом та заборонаю електронних сигарет, а все ж таки виправити власні помилки та внести відповідні зміни до цивільного законодавства за процедурою що надає їм легітимності.

Список використаних джерел

1. Цивільний Кодекс України: Закон України № 435-IV від 16 січня 2003 року. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 28.04.2023 р.)
2. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-p#Text> (дата звернення: 26.04.2023 р.)
3. Про нотаріат. Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення: 26.04.2023 р.)
4. Конституція України. Верховна Рада України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
5. Справа № № 676/47/21. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108654283> (дата звернення: 28.04.2023 р.)
6. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т. 1: Загальні положення. Особи / за ред. І. В. Спасько-Фатєєвої. – Харків: ЕКУС, 2020. – С. 45.
7. Мороз, В. Брусакова, О., Кармаза, О., Василенко, В. Публічне управління та захист приватних прав: питання про його визнання та застосування за українським законодавством. *Ius Humanum. Law.* № 11(1). С. 29–41. URL: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/iushum11&div=5&id=&page=>
8. Кононець В.П. Аналіз суддівської практики щодо застосування технічних приладів та технічних засобів органами поліції в рамках адміністративних проваджень. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»* 2018. № 1. С. 12–17.
9. Kononets V.P. Practice of application by administrative courts of legislation in cases of appeals of decisions, actions or inaction of state executor. *KELM.* 2020. № 6. С. 142–147 (Республіка Польща).
10. Кононець В.П. Актуальні питання щодо ухилення від виконання рішення суду державним виконавцем. *Актуальні проблеми вітчизняного права в дослідженнях молодих вчених у світлі євроінтеграційних процесів* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. курсантів, студентів, слухачів, ад'юнктів (аспірантів) та докторантів, присвячена Дню науки (м. Дніпро, 16 травня 2018 року). Дніпро, 2018. С. 69–71.
11. Кононець В. П. Підходи до розуміння адміністративно-правового механізму забезпечення примусового виконання судових рішень. *Юридична наука.* 2020. № 2. С. 161–170.
12. Кононець В. П. Центри надання правової допомоги як засіб забезпечення виконання судових рішень органами державної виконавчої служби. *Безоплатна правова допомога в Україні: шляхи подальшого розвитку та модернізації* : матеріали Всеукр. студ. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 5 жовтня 2018 р.). Дніпро : ДДУВС, 2018. С. 225–228.

Письменний О. О. Сучасні проблеми інституту нотаріату в умовах воєнного стану

Наукова стаття присвячена характеристиці особливостей проблемних питань нотаріату в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні. Наведені нижче нами, актуальні даного питання свідчення, пояснюється те, що у сучасних умовах розвитку інформаційних технологій та їх практичного застосування в системі нотаріату маємо можливість отримувати якісно, оперативну та прозору широкий спектр послуг, що надаються органами нотаріату в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні.

На прикладі процедури спадкування під час дії воєнного стану, хотілось би висвітлити ті проблеми, з якими зустрілись законотворчі ініціатори, які порушення допущені були та спробувати знайти відповідь на питання, чи була можливість діяти виключно в рамках законодавства та чи можуть бути посунуті рамки в екстрених умовах, коли потрібно діяти швидко з метою захисту інтереси громадян та держави в цілому.

Одним надважливим напрямом нотаріальної діяльності є допомога громадянам у здійсненні їх спадкових прав, шляхом заведення спадкових справ та видачі відповідних

свідочтв про право на спадщину як за законом, так і за заповітом. Вказаному питанню в цілому присвячена книга Шоста Цивільного кодексу України (надалі ЦКУ). Правовою підставою для передачі прав та обов'язків на майно від померлого до його спадкоємців є заведення спадкової справи, здійснення процесуальних дій по вказаній справі та як фінал видача спадкоємцю відповідного нотаріального акту – свідочтва про право на спадщину. У разі неможливості пройти цей шлях у відповідності до ЗУ «Про нотаріат» нотаріус, яким заведено спадкову справу відмовляє у вчиненні нотаріальної дії та роз'яснює порядок здійснення свої спадкових прав в судовому порядку.

Актуальність даного питання немає сенсу додатково доказувати, оскільки нотаріат відноситься до правоохоронних органів, одним з обов'язків відповідно до чинного законодавства України є в першу чергу, забезпечення фізичним і юридичним особам у захисті їх законних інтересів, прав та обов'язків, про що ми розкажемо нижче в змісті статті.

Ключові слова: нотаріат, правозастосування, воєнний стан, нотаріус, спадкування, спадщина, нотаріальна діяльність.

Pysmennyi O. Current problems of the notary institute under the conditions of marital state

The article is devoted to the characterization of the peculiarities of problematic issues of notary in the conditions of the legal regime of martial law in Ukraine. The following evidence, which is relevant to this issue, is explained by the fact that in the current conditions of development of information technologies and their practical application in the notary system, we have the opportunity to receive a wide range of services provided by notary bodies under the legal regime of martial law in Ukraine in a qualitative, efficient and transparent manner.

On the example of the inheritance procedure during martial law, I would like to highlight the problems faced by the legislative initiators, what violations were committed and try to find an answer to the question whether it was possible to act exclusively within the framework of the law and whether the framework can be moved in emergency conditions when it is necessary to act quickly to protect the interests of citizens and the state as a whole.

One of the most important areas of notarial activity is assisting citizens in exercising their inheritance rights by opening inheritance cases and issuing relevant certificates of inheritance both by law and by will. Book Six of the Civil Code of Ukraine (hereinafter referred to as the "CCU") is devoted to this issue in general. The legal basis for the transfer of rights and obligations to property from the deceased to his or her heirs is the initiation of an inheritance case, the implementation of procedural actions in the said case and, as a result, the issuance of a relevant notarial act to the heir – a certificate of inheritance. If it is not possible to go this way in accordance with the Law of Ukraine "On Notaries", the notary who opened the inheritance case refuses to perform a notarial act and explains the procedure for exercising inheritance rights in court.

The relevance of this issue does not need to be further explained, since the notary is a law enforcement agency, and one of its duties under the current legislation of Ukraine is, first and foremost, to ensure that individuals and legal entities protect their legitimate interests, rights and obligations, as we will discuss below in the content of the article.

Key words: notary, law enforcement, martial law, notary, inheritance, inheritance, notarial activity.

